

Звуковий літопис Великої Вітчизняної війни

Важливе значення для вивчення історії Великої Вітчизняної війни мають фонодокументи. Фонозаписи зазначеної тематики, які зберігаються у Центральному державному кінофотофоноархіві України ім. Г. С. Пшеничного (далі – ЦДКФФА України) слід розглядати, як самостійний джерельний комплекс. Він включає у себе різножанрові (офіційні зведення, виступи, бесіди, репортажі, композиції, збірники тощо) фонозаписи, створені у різний час на різних носіях (магнітна плівка, грамплатівки, аудіокасети).

Серед документів ЦДКФФА України зберігаються офіційні зведення Радянського інформбюро, звернення партійних та державних діячів СРСР, провідних науковців, літераторів, діячів культури та мистецтва, а саме: Й. В. Сталіна, В. М. Молотова, Д. З. Мануїльського, М. Н. Бурденка, В. Л. Василевської, В. В. Вишневського, П. М. Воронька, Б. М. Полевого, О. М. Толстого. Зафіксовано виступи С. О. Андрющенка, В. С. Гризодубової, А. І. Єременка, Г. К. Жукова, І. С. Конєва, В. О. Судця, Т. Х. Уманського, І. І. Федюнинського, С. М. Штеменка та ін.

У великій кількості в архівних фондах зберігаються спогади учасників війни, зокрема, першої жінки-штурмана Чорноморського флоту СРСР Т. Ф. Алексеєвої, одного із солдатів, які встановили Прапор Перемоги над німецьким Рейхстагом, М. В. Кантарії, розвідниці М. М. Бобирьової, льотчика-винищувача І. І. Бабака, снайпера Л. М. Павличенко; радіорозповіді учасників і організаторів партизанського руху в Україні: С. А. Ковпака, О. Ф. Федорова, С. Ф. Маликова, І. Ф. Деснюка, Н. М. Кисельової, В. А. Бегми. Серед фонозаписів спогадів воєначальників, командувачів фронтів та армій зустрічаються розповіді і рядових бійців – учасників оборони Севастополя, Сталінградської битви, боїв за Дніпро, Правобережну Україну, Корсунь-Шевченківської битви, взяття міста-фортеці Кенігсберга, Берліну, штурму Рейхстагу.

Окрему групу фонодокументів складають цикли радіопередач “Біля легендарного вогнища”, “Поштова скринька на Канаду”, тематичні радіопередачі “Від Путивля до Карпат”, “Визволителям Києва”, “Вони визволяли Україну”, “З пам’яті воєнних літ”, “Доля ковпаківців”, “Укррадіо в роки Великої Вітчизняної війни”, “У ті суворі роки”, передачі про П. М. Буйка, І. П. Вітковського, С. С. Воркова, А. П. Гайдара, Є. М. Завалій, М. І. Кузнецова, Б. Ф. Калача, Д. М. Карбишева, Р. С. Руднева та ін.

Значний інтерес становлять радіофільми, документальні фонозбірники до річниць Перемоги, фонохрестоматії, хронікально-документальні і документально-художні композиції, у підготовці яких брали участь ветерани війни та провідні артисти СРСР. Серед них – фонохрестоматія “Великая Отечественная война 1941–1945 гг.”, збірники “Велика Вітчизняна війна 1941–1945 рр. – документи і спогади”, радіокомпозиції “Вставай, страна огромная!”, “Уходили в поход партизаны”, “Подвиг радянського воїна”, радіофільми “Шлях до Перемоги”, “Великая Отечественная, день за днем”.

Окремо можна виділити репортажі заходів із відзначення знаменних дат та вшанування пам’яті полеглих у роки війни, зустрічей з ветеранами, зустрічей учасників війни на місцях колишніх боїв. І в змістовному, і в емоційному плані цікавими є фонозаписи зльоту партизанів з нагоди 25-річчя Карпатського рейду (серпень 1968 р.), зустрічей учасників битви за Дніпро (1971 р.), бесід з ветеранами про бойові дії Червоної армії у 1941–1945 рр.

Представлений перелік репрезентує незначну частину накопиченого масиву фонодокументів воєнної тематики, що зберігаються у фондах ЦДКФФА України.

Перелік фондоментів із фондів ЦДКФФА України
періоду Великої Вітчизняної війни

1. Урядове повідомлення про початок Великої Вітчизняної війни. 22 червня 1941 р., од. обл. 14341.
2. Із виступу Голови Державного Комітету Оборони Й. В. Сталіна. 3 липня 1941 р., од. обл. 2796.
3. Звернення радянського письменника В. В. Вишневського до молоді м. Ленінграда. 14 вересня 1941 р., од. обл. 13407.
4. Зведення Радянського інформбюро від 13 грудня 1941 р., од. обл. 2802.
5. Оперативне зведення про поразку німецьких військ на підступах до Москви. Грудень 1941 – січень 1942 рр., од. обл. 14349.
6. Виступ письменниці В. Л. Василевської на мітингу польських антифашистів у Москві. 1942 р., од. обл. 14305.
7. Оперативне зведення про прорив блокади Ленінграда військами Ленінградського та Волховського фронтів. Січень 1943 р., од. обл. 14346.
8. Оперативне зведення про звільнення Курська та Корочи. 8 лютого 1943 р., од. обл. 14353.
9. Оперативне зведення про звільнення Ворошиловграда та Красного Сулина військами Південно-Західного фронту. Лютий 1943 р., од. обл. 14358.
10. Наказ Верховного Головнокомандуючого про звільнення Харкова військами Степового при підтримці Воронежського та Південно-Західного фронтів. 23 серпня 1943 р., од. обл. 14355.
11. Наказ Верховного Головнокомандуючого про звільнення Донбасу військами Південного та Південно-Західного фронтів. 8 вересня 1943 р., од. обл. 14345.
12. Наказ Верховного Головнокомандуючого про звільнення Кременчука військами Степового фронту. 29 вересня 1943 р., од. обл. 14350.
13. Наказ Верховного Головнокомандуючого про звільнення Дніпропетровська та Дніпродзержинська військами 2-го та 3-го Українських фронтів. 25 жовтня 1943 р., од. обл. 14343.
14. Наказ Верховного Головнокомандуючого про звільнення Києва військами 1-го Українського фронту. 6 листопада 1943 р., од. обл. 14351, 18111 (перезапис 1965 р.).
15. Із виступу командуючого 1-го Українського фронту, генерала армії М. Ф. Ватутіна на мітингу у звільненому Києві. 27 листопада 1943 р., од. обл. 14306.
16. Із виступу Маршала Радянського Союзу Г. К. Жукова на мітингу у звільненому Києві. 27 листопада 1943 р., од. обл. 2627.
17. Наказ Верховного Головнокомандуючого про звільнення Нікополя військами 3-го та 4-го Українських фронтів. 8 лютого 1944 р., од. обл. 14340.
18. Наказ Верховного Головнокомандуючого про форсування р. Дністер та вихід на кордон р. Прут військами 2-го Українського фронту. 26 березня 1944 р., од. обл. 14347.
19. Наказ Верховного Головнокомандуючого про вихід військ 1-го Українського фронту на Державний південно-західний кордон з Чехословаччиною. 8 квітня 1944 р., од. обл. 14356.
20. Наказ Верховного Головнокомандуючого про звільнення Одеси військами 3-го Українського фронту. 10 квітня 1944 р., од. обл. 14337.
21. Зведення Радянського інформбюро про звільнення Феодосії та східного узбережжя Криму військами Окремої Приморської армії. 12 квітня 1944 р., од. обл. 14342;
22. Наказ Верховного Головнокомандуючого про звільнення Севастополя військами 4-го Українського фронту. 10 травня 1944 р., од. обл. 14360.

23. Наказ Верховного Головнокомандуючого про звільнення Мінська військами 1-го та 3-го Білоруських фронтів. 3 липня 1944 р., од. обл. 14354.
24. Наказ Верховного Головнокомандуючого про звільнення Вільнюса військами 3-го Білоруського фронту. 13 липня 1944 р., од. обл. 14336.
25. Наказ Верховного Головнокомандуючого про звільнення Кишинева військами 2-го та 3-го Українських фронтів. 24 серпня 1944 р., од. обл. 14338.
26. Наказ Верховного Головнокомандуючого про звільнення Бухареста військами 2-го Українського фронту. 31 серпня 1944 р., од. обл. 14348.
27. Оперативне зведення про звільнення Софії та Північної Трансільванії радянськими військами. 16 вересня 1944 р., од. обл. 14339.
28. Наказ Верховного Головнокомандуючого про звільнення Варшави військами 1-го Білоруського фронту. 17 січня 1945 р., од. обл. 14357.
29. Наказ Верховного Головнокомандуючого про звільнення Будапешта військами 2-го та 3-го Українських фронтів. 13 лютого 1945 р., од. обл. 14352.
30. Повідомлення Радянського інформбюро про розгром берлінського угруповання німецьких військ та взяття Берліну. Квітень–травень 1945 р., од. обл. 20387 (перезапис 1975 р.).
31. Фрагменти репортажу з Карлсхорста (Німеччина) про підписання Акту беззастережної капітуляції Німеччини. 8 травня 1945 р., од. обл. 2629.
32. Виступ Маршала Радянського Союзу Г. К. Жукова у Карлсхорсті (Німеччина). 8 травня 1945 р., од. обл. 20387.
33. Акт про воєнну капітуляцію збройних сил Німеччини. 8 травня 1945 р., од. обл. 14344.
34. Репортаж про підписання Акту беззастережної капітуляції Німеччини. Травень 1945 р., од. обл. 2819.
35. Із виступу Маршала Радянського Союзу І. С. Конєва на мітингу у визволеній Празі (Чехословаччина). Травень 1943 р., од. обл. 14309.
36. Повідомлення про закінчення Великої Вітчизняної війни. 1945 р., од. обл. 14359.
37. Виступ Маршала Радянського Союзу Г. К. Жукова на Параді Перемоги. 24 червня 1945 р., од. обл. 19612, 2630, 20387 (перезапис 1975 р.).
38. Уривок репортажу з Параду Перемоги. 24 червня 1945 р., од. обл. 2822.

Упорядник

Завідувач сектору
публікації документів
Н. М. Климович